

פרשת לך לך

להיות את הגוף היא בעל כרחם של הנשמה – על כרחך אתה חי.

ב) לאידך גיסא – למרות גודל הירידה, הרי דוקא על ידי ירידת זו מגיעה הנשמה לדרגה גבוהה יותר מאשר הייתה לפניה ירידתה, כאמור הירושע "ירידה צורך עלייה".

ג. שני עניינים אלה רמזוים בפסוק לך לך מארץ ומולדתך וmbית אביך אל הארץ אשר ארך.

"מארץ" – כפי שהנשמה בבחינת רצון העליון, שזה נעלם יותר מאשר מובא בתניא (פרק ב) שהנשמה היא מהכמה עילאה ש"הוא וחכמו אחד", כי רצון נעלם מהכמה?

– וזה גם מה שאומר בפרק הבאים (פרק לב) "שכולן מתאמות", ואב אחד לכולנה. "שכולן מתאמות" – מצד בחינת רצון, "ואב אחד לכולנה" – מצד בחינת חכמה –

"ומולדתך וmbית אביך" – כפי שהנשמה בספירות חכמה ובינה. "ילדיה" היא מ"אב ואם" – חכמה היא "אב", ובינה – "אם".⁶

מולדתך – כפי שהנשמה ב"חכמה", וmbית אביך – כפי שהנשמה בבחינת

א. עשרה נסיונות נתנסה אברהם, אבינו¹. אחד הנסיונות הראשונים, ואולי גם מהגדולים ביותר, הוא נסיוון אור-יכדים. ואף-על-פי-כן לא נזכר נסיוון זה מפורש בתורה, אלא ברמן. הנסיוון הראשון הנזכר בתורה במפורש, הוא הנסיוון של "לך לך מארץ ומולדתך וmbית אביך".

טעם הדבר יתכן לומר: מפני שענין לך לך מארץ כו' ישנו בעבודת כל האדם, מלמעלה למטה, מלמטה מלמעלה², וגם במטה גופא.

ב. העניין בקצרה הוא: בירידת הנשמה לגוף, מוצאים אנו שני עניינים הפליגים: א) "על כרחך אתה חי"³ – עניין של הכרת. כי הנשמה לפניה ירידתה חצובה מתחת כסא הכבוד⁴ והוא דרגה נמוכה בנשמה. גבוהה מזה הוא כמו שהנשמה היא בבחינת "טהורה היא", וישנה דרגה עוד יותר נעלית מטהורה.

בגלל גודל הירידה, ובפרט לפי מה שהרבי מביא באחת משיחותיו⁵, שלפני ירידת הנשמה למטה, מראים לה את הגן-עדן והגנים, כדי שתדע את אשר לפניה – הרי הירידה למטה

(1) אבות פרק ה משנה ג.

(2) ראה תו"א דיש פרשה לך يا, א. תוי"ח שם וככמה מקומות.

(3) אבות פרק ז משנה כב.

(4) ראה זהר ח'ג בט, ב.

(5) שבאות תרצ"ד אותן י ואילך. לקו"ז ע' קסט.

(6) לקוטי תורה ויקרא מא, א. ועוד.

(7) לקוטי תורה ויקרא כד, א. במדבר יב, א. ועוד. דרך מצוחך דף צט.

(8) תניא פ"ג. תוי"ח בראשית ד"ה ויוצר אותן נא.

ולמעלה מזה ש"נתת בְּיִ", ואף-על-פי –
כן יורדת הנשמה ממש ל"בראתה" –
עולם הבריאה, "יצירתה" – עולם
היצירה, עד ל"נפחתה בְּיִ" – בגוף
הגשמי, ודוקא על-ידי "נפחתה בְּיִ"
מגיעה הנשמה ל"זאתה משמרה בקרבי"
שרשו למעלה משרש "טהורה היא"
ואף גם משרש "שנתת בְּיִ", משום
שהשומר חזק יותר מה נשמר.

וזהו "אל הארץ אשר ארך" – שני
(עزمות אין-סופי) רוצה להראות לך –
כי דוקא כאן למטה יכולים להשיג את
עצמאותו ית' כתוב בתניא (פרק ד)
שלית מחשבה תפיסא בה כי אם כאשר
תפיסא ותלבש בתורה ומצוותיה,
ש"לא בשמי" ¹⁴ הנה, אלא דוקא
בועלם-זהו הגשמי.

ד. אחרי שהנשמה עברה את כל
הסדר של לך לך מארץ מלמעלה
למטה, ירדה מכל דרגותיה הנעלמות
ונתלבשה בגוף גשמי, מקבלת היא את
הכח לביצוע לך לך מארץ גו' אל
הארץ אשר ארך", לפי הפירוש השני
– מלמטה למעלה.

היצור הרע הרי הוא אקדמי
טעניתא, נכנס לאדם משעה שנגע
לצאת מעוי amo¹⁵ ויש צורך בכוחות
מיוחדים להתגבר עליו. כשהנשמה
ירדת למטה נתונים לה כוח זה שתוכל
לצאת "مارץ" לשון רצה¹⁶ –
מטרונות הנפש-הבהמית, ו"מולדתך"
– מהנחות הascal הבלתי ומדותיו

"בינה". כי אם, כאמור, זה חכמה, אבל
"בית אב" – בית וכלי לאב – זה בינה.
או: מולדתך – חכמה ובינה
הمولידים, בית אביך – כמו שהנשמה
בבחינת מלכות.

ולמטה מזה: מארץ, ממולדתך,
mbiyt avicha – בינה זו¹⁷ ונווקבא¹⁸.

ובסדר העולמות: מארץ – הנשמה
כפי שהיא למעלה מעולם האצילות.
מולדתך – הנשמה כפי שהיא
באצלות, כי שורש כל הנשמות
מאצלות¹⁹, ובכללות האצלות מאירה –
חכמה – יוזד דשם הווי²⁰. בית אביך –
הנשמה כפי שהיא בבריאת, בה מאירה
ספרית הבינה²¹, ומלכות דעתיות
נעשית כתר דבריאה²².

ואומרים לנשמה: " לך לך מארץ
וממולדתך ומביית אביך", שתצא
משרשה ומקורה בכל המדרגות הניל',
עד – "אל הארץ אשר ארך" –
להתלבש בגוף גשמי, שדוקא על-ידי
הגוף הגשמי תגיע הנשמה לעליה
נעלית יותר.

כשם שאומרים בברכות השחר,
"נשמה שנתת בי טהורה היא כו' אתה
משמרה בקרבי". "טהורה היא" –
הנשמה כפי שהיא בעולם האצלות

(9) וזה ח"א עז, א. ראה לקויות לג' פרשיות (אה"ת
לך (פרק ז) תרפת, א ואילך).

(10) ראה לקויות שה"ש ביאור השני לד"ה יונתי יט,
א.

(11) הכלול ח"ב עילאיין (פע"ח שער התפילין פט"ז
ובכ"ט).

(12) תיקוני זהר ת"ז ועיין בתניא פל"ט.

(13) תורה או פרשת וירא דף יד, א. לקוטי תורה
שלח לט, ב; בשם כתבי האריז"ל.

(14) בבא מציעא נט, ב.

(15) בראשית הרבה פרשה לד, יוזד.

(16) בראשית הרבה פרשה ה, ח.

תקות כל אדם היא שצצעאיו ימשיכו בדרכיו. התורה מספרת שהקב"ה חנן את אברהם אבינו בשני בניים – ישמעאל ויצחק. תקופה נולדה ישמעאל ואחריו יצחק.

כשהבטיחה הקב"ה לאברהם אבינו שיولد לו בנו יצחק – היה זה כבר אחרי הولدت ישמעאל – אמר אברהם לפני הקב"ה: לו ישמעאל יהיה לפניך. אברהם אבינו היה משלים גם עם כך שלא יولد לו בנו יצחק, אך ישמעאל יהיה "לפניך", – יתנהג כראוי, וילך בדרך השם¹⁸.

השיב לו הקב"ה: לא. רק בנה יצחק שיאULD לך ירווה אותך נחת אמת. אמן וילישמעאל שמעתיק" – גם מישמעאל תרוה נחת, ברם אין לך להסתפק בכך, אלא דוקא "ביצחק יקרה לך זרע".

ת. אברהם אבינו היה או בן תשעים וחמש שנים. עשרות שנים עבד את הקב"ה ועבר נסונות רבים. ומובן שהיה לו המושג הנכון במשמעותה של נחת מבנים. וכשהתפלל "לו ישמעאל יהיה לפניך" הרי התכוון שישמעאל ילך באותו דרכים שהוא – אברהם ידריך אותו, עד כדי כך שירווה נחת ממנו בהתאם למושגיו הוא בעניין זה. ואף-על-פייכן אומר לו הקב"ה שנחת האמת ירווה מיצחק דוקא.

עלampo של ישמעאל, הגה, – מסופר במדרשי¹⁹ שהיתה מושלמת עד כדי כך שהנחותיה הושוו לעבודת

הטבעיות, ו"מביית אביך" – מעنينים שבאו בסיבת החינוך וההרגל שלא כבדעי²⁰, שיצא האדם מכל העניינים האלה, ולכלת "אל הארץ אשר ארך" – בבית הכנסת ובבית המדרש שם הם רצונות הנפש-האלקית, וזה בטל את הרצונות הטבעיים, הנחות השכל הטבעי ומדות והרגלים טבעיים.

ג. אחרי שהנשמה ביצעה זאת בעבודה בפועל, יצא מארץ, ממולדתך ומביית אביך של הנפש-הבהמית, נדרשת ממנה עבודה געלית יותר – לצאת מארץ, ממולדתך, ומביית אביך גם של הנפש-האלקית.

מארץ – מרצונות הנפש-האלקית. ממולדתך – מהחכמה של הנפש-האלקית. וmbiyet אביך – מהתבוננות של קדושה. אל הארץ אשר ארך – להגיע למלعلا מטעם וודעת, לההנחה ולראיה של חכמה – פנימיות אבא – הנעלית משלך, ואפילו משלך של חכמה.

(משיחות יג' תמו תש"ד)

* * *

ו. כ"ק מו"ז אדמור"ד דבר פעמים רבות שיהודי קשור לתורה, ושהלוקת התורה לפרשיות מודה שמספרת השבוע אפשר להסיק הוראות ביחס למאורעות השבוע.

ג. תוכן פרשת השבוע הוא סיפור לידת ישמעאל ויצחק.

(18) ראה פירושי שם: "יהי" ביראתק".

(19) בראשית רבבה סא, ד.

(20) להעיר גם מסוף ד"ה לך לר טرس"ז (במהשך טرس"ז).

הוא בר שלל, ולכן היה או לבר-מצוה²², המתחייב בקיום המצאות, כיוון שאז ניחן במידה הדרואה של דעת, כדי אפשרות לתת אימון בהנוגתו. ובסכלו ודעתו הסכימים ישמעאל להתקשר אל הקב"ה ומיל אז את עצמו.

יצחק נימול בן שמונות ימים. תינוק בן שמונות ימים אינו בגדר נתינת הסכמתה. ואף-על-פי-כן קישרוו או עם הקב"ה בקשר שאינו ניתן לנition, וכלsoon הכתוב: ברית עולם.

ג. לפי שני ההבדלים האמורים בין ישמעאל ליצחק: א) הולדתו של יצחק על-טבעית ושל ישמעאל טבעית. ב) התקשרותו העל-שכלית של יצחק אל הקב"ה, בשעה שהתקשרותו של ישמעאל אל הקב"ה הייתה על-פיعقل – יובן גם מודיע נתיחהמת של אברהם אבינו היא דока מיצחק.

ילד שנולד וגדל בהשגחה מעולה, מתחנן להשכמה נכוונה וכתוכזהה מההשקפותו השכלית הנכוונה הוא מתקשר עם הקב"ה – זו דרכו של ישמעאל. ישמעאל גדל בביתו של אברהם אבינו. וחוינכו הביא אותו אל ההבנה השכלית הנכוונה בצדך להתקשרות עם הקב"ה.

ברם, אין כל בטחון בדרכו כו. כשהיהדות באה מתחוך הכרה שכלית גרידא – אין כל ודאות שישינוי כל שהוא לא יעמוד בספק את המשכה. יתר על כן: גם בעת שהוא מקשור עם הקב"ה, אין כל בטחון עד היכן תtabطا

בית המקדש, ולכן נקראה בשם קטורה²³.

אף הראתה את מסירות נפשה, כפי שמספרים לנו חז"ל²⁴ שהגר היתה בתו של פרעה מלך מצרים, מהממלכות האדיות של או, ולמרות זאת הסכימה לנטווש את ארמון המלכות ולהתකבל כשבחה לשרה, וזאת – כדי שתוכל להיות בביתו של אברהם.

ובן שגם את בנה ישמעאל חינכה בדרך זו.

כל זה מבhair לנו יותר מודיע רצה אברהם להסתפק בישמעאל, תוך תקופה שירוה ממנו מלאה הנחת, אבל לאידך גיסא הרוי זה מגביר את אי ההבנה מודיע אמר לו הקב"ה שביצחק, דוקא, יקרה לך ורע.

ט. ההבדל בין ישמעאל ליצחק הוא: הולדתו של ישמעאל היתה באופן טבעי ולא בדרך נס, ואילו הולדתו של יצחק היתה בדרך נס, שהרי בדרך הטבע היה מן הנמנע שאברהם ושרה יולדו בזקנותם בן. איש לא האמין באפשרות הדבר, ואף אברהם עצמו חשש שהוא אינו ראוי לנסים כאלה.

ומכאן גם ההבדל בין ישמעאל ליצחק בעניין ברית המילה, שהיתה אז המצווה המיוחדת, האמצעי היחיד להתחבר עם הקב"ה.

ישמעאל נימול בן שלוש עשרה שנה. נער שמלאו לו שלוש עשרה שנה

(22) אבות פרק ה, כא. קוונטרס התפללה פ"ה.

(23) תנומת פ' חי, ח.
(24) בראשית ר' ב' מ' א.

משמש כהוראה באורח החיים בכלל ובענין החינוך בפרט – שהוא הגזודה העיקרית.

יב. נמצאים כאלה הסברים שסדר החינוך הוא: להמתין עד שהילד יתבגר ויכול להסתמך על הבנותו תוך תקופה שבהיותו מבני אברהם יצחק ויעקב גיע בעצמו למושג הנכון ביהדות. באה ההוראה בפרשת השבוע: הסמכות על השכל האנושי, אף חרף ההתאמצות הגדולה ביותר – לא זו הדרך לתקשרות עם הקב"ה. הדרך היא – מסירות-נפש.

יג. הוראה נוספת טמונה כאן: אין לתת לילד חינוך של יהודות "دلילה", תוך הנחה שכשיגדל יוענק לו יותר.

גישה כזו מתאימה לעניין המבוסס על הבנה וחוויות.

אך כשהמדובר בבני ישראל שהם למעלה מחשבונות הטבע, יש לנו ההוראה מסיפור התורה: סדר החינוך של ילד יהודי הוא, שבגינוו ליומו השmani יש להעניק לו מידה גדושה של יהדות, לקשרו ברית עולם, לא קשר לשנה, לעשר שנים, לעשרים וחמש שנים – אלא ברית עולם.

יד. הענקת מידה גדושה של יהדות לילדים, מהמשמעותה?

יש להבהיר לנער, בשחר נוריין, שעם ישראל בכלל, ומילא כל יהודי בפרט, אינם כפופים לתיאשובים טבעיים.

יהדותו, אם תהיה זו יהדות שלמה או מוגבלת בהתאם לממד שכלו והבנתו. ולכן גם בישמעאל, כאשר נסתמנה פגיעה בירושתו²³ לא הייתה אפשרות להשאירו בבית אברהם והקב"ה צוה לשלחו, כי "ביצחק יקרה לך זרע"²⁴. הקב"ה הבahir: בהעמדת דורות ישראליים אין מקום לגישה טבעית. קיומו ומהותו של עם ישראל הם על-טבעיים. יהודי – כל קיומו למנ הורתו ולידתו, בניסים בלי כל התחשבות בטבע.

הקב"ה אמר לאברהם אבינו: נתת אמת של יהדות באה רק מילד שהיולדו וראשית חייו הם באופן אלקי, ושבהיותו ילד בן שנות ימים, ככלומר, בהזוכר האפשרות הראשונה לכך, מקשרים אותו אל הקב"ה בברית עולם, אם כי אין מבין עדיין ואין אף אפשרות לשאול אותו על כך.

יהודתו של ילד כזה, לא תהיה מוגבלת בהתאם לדעתו ושכלו אלא הדורת מסירות-נפש. ומילד זה תבוא נתת יהודית אמיתית.

יא. התורה אינה ח'ז"ו "ספר היסטורייה" – היא נצחית, כפי שאפשר להווכח מהישנות קריית התורה מחדש בכל שנה ושנה, שימושותה שיטפורי התורה משמשים הוראות לכל עת וכל מקום, כיצד על היהודי להתנהג בביתו, בחברה ובקהילה.

וכן גם המספר בפרשת שבוע זה

(23) תוספתא סוטה פרק ו' סוף פסקא ג.

(24) ראה תרגום יונתן שם.

"לأבותינו", משום שאברהם אבינו הוא אב לכל גור שיתגיר. מובן, איפוא, שהנחלת כח מסירות-הנפש לכל ישראל כוללת גם את הגרים, ולכן נדרש גם מהם קיום התורה והמצוות בכלל תוקף, אף שזה כרוך בנסיבות נפש.²⁷

השבוע שאחרי פרשת לך לך כל שכן שצורך להיות שמה, כיון שאנו נקרא במסופר אדות אברהם אבינו אחרי כיימו מצוות מילה, שענינה מאד נعلاה.

כ"ק מוח'ת הרבי, אומר בשיטת שמחת-תורה תש"י²⁸ שאברהם אבינו היה יהודי בן שבעים שנה, "בעל אחוזות", אדון לכל הרגנותיו "שכל הנעלם מכל רעיון"²⁹, וכל זה היה לפניו פרשת לך לך, לפני שנימול, ומובן לאיזו דרגה הגיע על-ידי מצוות מילה.

מצוות מילה קשורה בעניין הלידה. כל הדרגות בהן נתulla אברהם אבינו עד לקיום מצוות מילה, היו בקשר לעניינים השיכים לנבראים, וכן יכול היה להגיע אליו בנסיבות עצמוו. ואילו מצוות מילה היא עניין שנייה לו מלמעלה, כפי שתוב²⁹ שלילת אברהם היא עניין המילה שלמעלה – ומל' ה' אלקיים את לבך. וכן הדבר בכלל – על-ידי מצוות מילה,

יש לשנן לנער שעליו להוניח את החישובים השונים. זה שמצואו מעם שהורתו ולידתו באה בדרכ לא טבעית, מי שהוא בן עם עתיק יומין שבידיו התורה העתיקה ביותר וישערו עליו נסונות וקשהים כה רבים ושכל קיומו בנס – אין לו כל קשר עם חישובים אנושיים ואסור לו להתבסס עליהם.

והמתנהג בצורה האמורה ומקבל משנותו ילדותו את ההדרכה לדעת ישישראל נעה ומרומם מחישובים שכליים וקשרו עם הקב"ה בברית עולם – עליו מוסבת הבטחת הקב"ה "ביצחק יקרא לך זרע" – ממנו באה הנחת האמתית הן ברוחניות והן ב�性יות.

(משיחת ר' מרחון, תשח"ז)

* * *

טו. קריית פרשת לך לך משרה בכל ימי השבוע את תחשית החוויה יחד עם אברהם אבינו, הראשון שפתח את צינור מסירות-הנפש²⁵ והנחלת לדורותיו, לכל ישראל.

אף גרים בכלל, לפי שגם הם שייכים לאברהם ונקראים בני אברהם. ליצחק וליעקב מתייחסים רק יוצא חלציהם, ואילו לאברהם מתייחסים גם גרים.

משום כך, כותב הרמב"ם בתשובה המפורסמת²⁵ המיוסדת על הירושלמי²⁶, שאף גרים רשאים לומר

(27) תניא סוף פרק כה.

(28) נדפס בكونטראש שמנוי עצרת תש"א (סה"מ תש"א ע' 98).

(28*) תוויא יא, א. תוויא ריש פ' לך פרק א ואילן.

(29) תורה אור סוף פרשת לך יג, ג.

(25) ד"ה כי כאשר השמים החדשין תרע"ח.

(25*) נדפס בתשובות הרמב"ם (וזאת שוליגנגר).

ספר אהבה סימן יט.

(26) ירושלמי ביכורים פרק א' הלכה ד'.